https://doi.org/10.18778/7525-744-1.01

Wstęp

W warunkach globalizacji coraz większego znaczenia nabiera zdolność gospodarek europejskich do konkurowania, a najistotniejszym wymiarem konkurencyjności staje się innowacyjność. Kwestie te są ważne zwłaszcza obecnie, w sytuacji ograniczonych środków publicznych z jednej strony oraz zasadniczych zmian demograficznych z drugiej. Możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, rozwiązanie problemów związanych ze zmianami klimatycznymi, niedoborem energii i zasobów, starzeniem się społeczeństwa, a także poziomem życia Europejczyków, w dużej mierze są pochodną zdolności do sprzyjania innowacjom.

Polityka innowacyjna Unii Europejskiej została silnie zaakcentowana w strategii Europa 2020 (*Europa 2020 na rzecz inteligentnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*). Jako jeden z kluczowych obszarów wspierania innowacyjności gospodarek wskazano tam zamówienia publiczne. Coraz wyraźniej podkreśla się, że poprzez innowacyjne zamówienia publiczne, tzn. poprzez odpowiednie wykorzystanie i realizację procedur i instrumentów, mogą pojawić się nowe technologie bądź może następować zakup innowacyjnych towarów lub usług. Sektor publiczny jest o tyle ważnym czynnikiem innowacyjności, że reprezentuje stronę popytową, tzn. generuje zapotrzebowanie na innowacyjne produkty. Podmioty publiczne – jako inteligentni nabywcy – powinny zostać zatem włączone w cykl innowacji.

Znaczenie zamówień publicznych jako instrumentu polityki innowacyjnej jest w krajach Unii Europejskiej zróżnicowane. O ile w Wielkiej Brytanii czy krajach skandynawskich działania w tym zakresie prowadzone są od dość dawna i przynoszą coraz bardziej wymierne efekty, o tyle nowe państwa członkowskie oraz kraje basenu Morza Śródziemnego znajdują się w początkowej fazie rozwoju proinnowacyjnych zamówień publicznych. Potrzebne i ważne dla rozwoju innowacyjnych zamówień publicznych są zatem zarówno inicjatywy podejmowane na poziomie ogólnoeuropejskim, jak i programy pilotażowe realizowane zwłaszcza we współpracy transnarodowej. Duże znaczenie dla zwiększenia roli zamówień publicznych dla innowacyjności przedsiębiorstw mają również działania o charakterze edukacyjnym, badawczym i upowszechniającym. Przełamanie niechęci i zwiększenie wiedzy obu stron rynku zamówień publicznych z pewnością stwarzać będzie skuteczne bodźce do realizacji postępowań premiujących innowacyjność oferowanych rozwiązań. W oczekiwania w tym zakresie wpisuje się niniejsza publikacja.

Monografia, którą oddajemy w ręce Czytelników, stanowi efekt badań przeprowadzonych przez interdyscyplinarny zespół pracowników Uniwersytetu Łódzkiego w ramach projektu pt. *Zamówienia publiczne a innowacyjność przedsiębiorstw – stan obecny i perspektywy* (NN 112 128336), finansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Celem projektu była ocena

oddziaływania zamówień publicznych na innowacyjność przedsiębiorstw uczestniczących w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Projekt realizowany był w okresie kwiecień 2009 r. – październik 2011 r. Cząstkowe wyniki badania prezentowane były przez Autorów w trakcie konferencji zagranicznych i krajowych, a także w formie artykułów publikowanych w czasopismach o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Niniejsza monografia, stanowiąca syntezę przeprowadzonych badań i analiz, została podzielona na trzy zasadnicze części, poprzedzone prezentacją metodyki badania.

Część pierwsza pt. *Zamówienia publiczne jako instrument pobudzania innowacyjności* pozwala na ocenę możliwości stymulowania innowacyjności przez sektor publiczny. Analiza przeprowadzona została na podstawie przeglądu literatury, dokumentacji, ustawodawstwa krajowego i unijnego, raportów ewaluacyjnych oraz sprawozdań statystyki publicznej (GUS i Eurostat) i danych administracyjnych, gromadzonych przez Urząd Zamówień Publicznych. **Część druga** z kolei, zatytułowana *Proinnowacyjne oddziaływanie zamówień publicznych w świetle badań ankietowych*, prezentuje wyniki badań własnych, realizowanych w ramach projektu *Zamówienia publiczne a innowacyjność przedsiębiorstw – stan obecny i perspektywy*. Analizę zamyka **część trzecia** pt. *Wnioski i rekomendacje dla polityki gospodarczej*.

Rozdział pierwszy, metodyczny, prezentuje założenia przyjęte w badaniach empirycznych, charakterystykę źródeł informacji oraz metod badawczych i metod analizy danych. Rozdział drugi publikacji porządkuje pojęcia związane z innowacyjnością. Dokonano w nim operacjonalizacji pojęcia innowacyjności, omówiono rodzaje innowacji, ich źródła i poziom materializacji. Zwrócono uwagę również na cykl życia produktu, który ciągle jest zbyt rzadko brany pod uwagę w zamówieniach publicznych. Istotnym elementem rozważań jest także analiza porównawcza metodyki pomiaru innowacyjności.

W rozdziale trzecim dokonano ilościowej oceny innowacyjności przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza MSP. Analiza w tym zakresie została poprzedzona charakterystyką potencjału sektora MSP w Polsce na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej. W dalszej części rozdziału, opierając się na danych statystycznych, omówiono innowacyjność polskich przedsiębiorstw, a także całej gospodarki i przeprowadzono analizę porównawczą w stosunku do innych krajów UE.

Konkurencyjność gospodarek pozostaje w ścisłym związku z ich innowacyjnością, co jest coraz silniej akcentowane w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej. Biorąc pod uwagę znaczenie sektora publicznego w gospodarce, zamówienia publiczne stają się coraz bardziej docenianym popytowym instrumentem innowacyjności przedsiębiorstw. W licznych dokumentach opracowywanych zarówno na poziomie UE, jak i krajowym, zamówienia publiczne traktowane są jako jedno z narzędzi rynkowych mogących służyć realizacji najważniejszych zadań: rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, wspieraniu ekologii

i efektywności konkurencyjnej korzystającej z zasobów, wspieraniu gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia. Rozważania w tym zakresie są przedmiotem kolejnego, czwartego rozdziału publikacji.

Na gruncie polskim funkcjonowanie zamówień publicznych reguluje *Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych* (Pzp). W rozdziale piątym dokonano oceny możliwości systemowego oddziaływania rozwiązań wynikających z ustawy Pzp na innowacyjność gospodarki oraz udział podmiotów sektora MSP w polskim rynku zamówień publicznych.

Ostatni rozdział części pierwszej publikacji służy ilościowej ocenie funkcjonowania rynku zamówień publicznych w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem tych obszarów, które mogą sprzyjać innowacyjnym, a przy tym przyjaznym małym i średnim przedsiębiorstwom, zamówieniom publicznym.

Część drugą monografii rozpoczyna rozdział 7, w którym Autorzy skupiają się głównie na ocenie aktualnego stanu i możliwości wpływania na innowacyjność przedsiębiorstw poprzez system zamówień publicznych, przedstawiając punkt widzenia respondentów badania przedsiębiorstw – reprezentujących stronę podażową rynku zamówień publicznych – przeprowadzonego w ramach projektu *Zamówienia publiczne a innowacyjność przedsiębiorstw – stan obecny i perspektywy*.

Rozdział 8 z kolei zawiera wyniki badania strony popytowej rynku zamówień publicznych – zamawiających, reprezentujących różne podmioty zobligowane do stosowania ustawy *Prawo zamówień publicznych*. Przeprowadzona analiza pozwoliła na ocenę funkcjonowania systemu zamówień publicznych z punktu widzenia możliwości generowania popytu na innowacyjne rozwiązania. W następnym rozdziale podjęto próbę wskazania barier i szans proinnowacyjnego oddziaływania systemu zamówień publicznych. Ocenie poddano także możliwości szerszego włączenia MSP w rynek zamówień publicznych. Ostatni rozdział części drugiej monografii stanowi próbę wskazania potencjalnych determinant proinnowacyjnego oddziaływania zamówień publicznych. Duży nacisk położony przy tym został na możliwości rozwoju kompetencji zarówno zamawiających, jak i wykonawców w zakresie zamówień publicznych.

Rozważania wieńczy część trzecia (rozdziały 11 i 12), zawierająca syntetyczne wnioski z przeprowadzonych analiz oraz rekomendacje dla polityki gospodarczej.

Niniejsza monografia należy do nielicznych w Polsce prac poświęconych problematyce oddziaływania systemu zamówień publicznych na innowacyjność przedsiębiorstw, wpisując się tym samym w nurt badań dotyczących nowoczesnego podejścia do zamówień publicznych.

W tym miejscu pragniemy wyrazić gorące podziękowania Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych, Panu Jackowi Sadowemu, którego poparcie przyczyniło się do sprawnej realizacji badań terenowych, ułatwiając rekrutację ich uczestników.